

Mnenje Evropski ekonomsko-socialni odbor - Promet, energija in storitve splošnega pomena: gonila trajnostne rasti EU v okviru digitalne revolucije

(mnenje na lastno pobudo)

(2019/C 353/13)

Poročevalec: **Alberto MAZZOLA**

Soporočevalka: **Evangelia KEKELEKI**

Sklep plenarne skupščine	24.1.2019
Pravna podlaga	člen 32(2) poslovnika mnenje na lastno pobudo
Pristojnost	strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo
Datum sprejetja mnenja strokovne komisije	3.7.2019
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	17.7.2019
Plenarno zasedanje št.	545
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	183/13/19

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO meni, da so zanesljivi evropski prometni in energetske sistemi ter sistemi za storitve splošnega pomena ključni za popolnoma povezano celino, ki globalne izzive trajnostne konkurenčne rasti obvladuje v sodobnem, digitaliziranem in pametnem okolju, sposobnem ustvarjati gospodarsko rast, blaginjo in zaposlitvene možnosti, se spopadati z revščino, neenakostmi in podnebni spremembami ter zagotavljati mir in pravico, kot nalagajo cilji Združenih narodov glede trajnostnega razvoja. Po mnenju EESO morata biti v središču političnih rešitev in ukrepov aktivno sodelovanje in udeležba državljanov EU – v vlogi podjetnikov, proizvajalcev, delavcev, potrošnikov, proizvajalcev-odjemalcev, vlagateljev in končnih uporabnikov.

1.2 EESO je trdno prepričan, da je dokončanje enotnega trga EU še vedno najpomembnejši element pri pospeševanju evropske digitalizirane rasti, in poziva Evropsko komisijo, naj zagotovi izvrševanje sprejete zakonodaje za podjetja in potrošnike ter naj preverja njeno pravilno izvajanje. **Poleg tega naj pregleda belo knjigo o notranjem trgu** in pripravi strategijo za dokončanje enotnega trga do leta 2025, ki bo usmerjena v močnejša podjetja in večjo zaščito delojemalcev in potrošnikov ter nov, pameten evropski prometni in energetske sistem ter storitve splošnega interesa, ki bodo popolnoma povezani in interoperabilni.

1.3 EESO priporoča razvoj **zakonodajnega okvira, ki bo spodbujal konkurenčnost in inovativnost** ter krepil zaupanje državljanov in podjetij, pa tudi njihovo zavest o koristih uporabe digitalne tehnologije na področju prometa, energije in storitev splošnega prometa za državljane, potrošnike, podjetja in delojemalce, med njimi tudi tiste, ki se zlijejo v eno samo „e-osebo“. EESO predlaga, naj se namesto pojma „lastništvo podatkov“ raje opredelijo „podatkovne pravice“ fizičnih in pravnih oseb. Potrošniki bi morali imeti nadzor nad podatki, ki jih ustvarjajo povezane naprave, da se zavaruje njihova zasebnost.

1.4 **Prost pretok podatkov je ključnega pomena.** EESO zato poziva k učinkovitim rešitvam, s katerimi bi odpravili težave z dostopnostjo, interoperabilnostjo in prenosom podatkov, a hkrati poskrbeli za ustrezno varstvo podatkov, zasebnost, pravično konkurenco in široko izbiro potrošnikov. Za javna in zasebna podjetja morajo veljati enaki pogoji glede vzajemne izmenjave podatkov in povračila stroškov.

1.5 EESO poziva Evropsko komisijo in države članice, naj dodelijo dovolj sredstev in pristojnosti za učinkovito spremljanje in izvrševanje veljavne zakonodaje. Poleg tega države članice poziva, naj hitro sprejmejo predlog Evropske komisije za uvedbo **sistema kolektivnih pravnih sredstev za celotno EU**. Poskrbeti je treba, da se bodo obravnavali le dobro utemeljeni primeri in ne bo prihajalo do prevelikega števila tožb.

1.6 EESO ima jasno stališče o tem, v kolikšni meri je etično še sprejemljivo, da se odločanje prenese na **sisteme, ki temeljijo na umetni inteligenci**: vsi avtomatizirani sistemi morajo ne glede na to, kako izpopolnjeni so, delovati v skladu z načelom, da mora biti nadzor nad strojem v rokah človeka.

1.7 **EESO poziva Evropsko komisijo, naj objavi smernice in pojasnitve k Splošni uredbi o varstvu podatkov**, da bi dosegli enotno izvrševanje in visoko raven varstva podatkov in potrošnikov, kar mora veljati tudi za povezana in avtomatizirana vozila. Poleg tega naj revidira pravila o odgovornosti in zavarovanju za izdelke ter jih prilagodi razmeram, v katerih bo odločitve vse pogostejše sprejemala programska oprema. Kibernetska varnost je izredno pomembna za zagotovitev varnega prehoda, ki ga ljudje sprejemajo.

1.8 EESO poziva **Evropsko komisijo, naj oblikuje primeren okvir za izmenjavo zdravstvenih podatkov državljanov EU med digitaliziranimi zdravstvenimi sistemi držav članic** za namene raziskav in inovacij, ki jih izvajajo ustanove in podjetja v EU. Izmenjava mora potekati v skladu s Splošno uredbi o varstvu podatkov, tj. na podlagi strogih zahtev glede zasebnosti in anonimnosti.

1.9 Mobilna in internetna tehnologija bosta s **5G** postali **tehnologija za splošno rabo**, ki močno spodbuja proces industrijskih sprememb, ta pa nenehno preoblikuje ekonomsko strukturo od znotraj, uničuje staro in ustvarja novo, zato **EESO poziva institucije in države članice EU, naj dokončno vzpostavijo enotni digitalni trg, vključno z razvojem možnosti za vključevanje in uporabo storitev 5G, da se zaščiti in izboljša konkurenčnost evropskih industrijskih panog**, kot so promet in avtomobilska industrija, energija, kemična in farmacevtska industrija, proizvodnja (vključno z MSP) ter finance, na področju katerih je Evropa vodilna svetovna sila.

1.10 EESO poziva Komisijo, naj skrbno spremlja napredek pri uvajanju in dejanski uporabi tehnologije 5G, države članice pa poziva, naj proces še pospešijo. Predlaga sprejetje **evropske politike, v skladu s katero bi morala imeti vsaka država najmanj dva dobavitelja, od katerih bi moral biti vsaj eden evropski**.

1.11 EESO poleg tega poziva Komisijo, naj poskrbi za presojo biološkega vpliva sevanja, ki ga povzroča tehnologija 5G, da bi lahko ocenili morebitna tveganja elektromagnetnega sevanja za zdravje ljudi in okolje.

1.12 EESO poudarja, da digitalna preobrazba evropskih energetskih in prometnih sistemov od delavcev in zaposlenih na vseh ravneh terja nove spretnosti in znanja ter da so potrebni močnejši stiki med ponudniki izobraževanja in usposabljanja ter industrijo, da se spodbudijo **obsežni mehanizmi za izboljševanje digitalne pismenosti in digitalnih vseživljenjskih sposobnosti** ter nenehno usposabljanje – k vsemu naštetemu mora prispevati Evropski socialni sklad. Izobraževanje in usposabljanje sta nujna tudi za to, da državljani in potrošniki zaradi pomanjkanja dostopa do elektronskih komunikacijskih omrežij ali digitalne nepismenosti ne bi bili izključeni z digitalnega trga. Po mnenju EESO je treba izboljšati kibernetsko higieno, tudi s kampanjami ozaveščanja posameznikov in podjetij ⁽¹⁾.

1.13 Za organizacijo prehoda k mobilnosti brez emisij in z nizkimi emisijami **EESO podpira: celostni in sistemski, tehnološko nevtralni pristop**; vozila in infrastrukturo z nizkimi emisijami in brez emisij; postopen dolgoročen prehod na alternativna, ogljično nevtralna goriva; večjo učinkovitost, kot pri enotnem evropskem nebu, ki se jo doseže z optimalnim izkoriščanjem digitalnih tehnologij, kot pri evropskem sistemu za upravljanje železniškega prometa (ERTMS), pametnim določanjem cen, nadaljnjim spodbujanjem večmodalnega povezovanja ter prehodom na bolj trajnostne vrste prevoza, nenazadnje pa podpira tudi **odgovorne državljane, ki se zaradi vse večje povezanosti odločajo za „mobilnost kot storitev“**.

(1) UL C 227, 28.6. 2018, str. 86.

1.14 Prispevek energetskega sektorja k razogljičenju bi bilo treba po mnenju EESO usmerjati z različnimi ukrepi, kot so:

- uvajanje ključnih nastajajočih tehnologij za podnebno nevtralnno, energetske učinkovito in krožno gospodarstvo,
- **osredotočenje na pametna omrežja** za celostno in optimizirano rabo različnih obnovljivih virov,
- čiste tehnologije za proizvodnjo, shranjevanje, prenos, distribucijo in porabo energije, prilagajanje odjema, energetska učinkovitost, sanacija stavb in mikroproizvodnja energije,
- posebna strategija za energetske intenzivne industrijske panoge in regije,
- trdnejši sistem trgovanja z emisijami ter
- močnejši instrumenti za zagotavljanje varnosti in kibernetске varnosti struktur in omrežij.

1.15 EESO izpostavlja naslednje:

- velike, medsebojno povezane evropske energetske, prometne in komunikacijske infrastrukture so ključna vozlišča enotnega trga in pogoj za to, da bo EU še naprej vodilna pri napredku in konkurenčnosti v svetovnem merilu,
- za prednostno nalogo v sektorju prometa, tj. dokončanje omrežja TEN-T, so zgolj za jedrno omrežje do leta 2030 potrebne naložbe v višini približno **500 milijard EUR**,
- akterji na trgu morajo v naslednjih petih letih za razvoj omrežja 5G v Evropi po ocenah vložiti od **60 do 100 milijard EUR** letno; za naložbe v povezljivost na podeželju je potrebnih še 127 milijard EUR,
- Za doseg gospodarstva z ničelnimi emisijami toplogrednih plinov bodo potrebne dodatne naložbe v višini od 175 do 290 milijard EUR letno. Energetski sektor potrebuje naložbe v višini od **520 do 575 milijard EUR**, prometni pa od **850 do 900 milijard EUR**.

1.16 Za financiranje teh ogromnih naložb, ki znašajo približno 9–10 % BDP EU, večinoma z zasebnimi in obsežnimi dodatnimi sredstvi, EESO priporoča, naj se v okviru kohezijskih instrumentov, Evropske investicijske banke, Instrumenta za povezovanje Evrope, programov InvestEU in Obzorje Evropa ter skupnih javno-zasebnih pobud **spodbujajo naložbam prijazno okolje, kamor sodi tudi upoštevanje „zlatega pravila“ za naložbe**, ter nove sheme financiranja. EESO upa, da lahko te naložbe pokrijejo javni in zasebni vlagatelji, in v ta namen priporoča poenostavitev upravnih postopkov, povečanje sredstev in razširitev financiranja, internalizacijo negativnih in pozitivnih zunanjih učinkov ter spodbujanje naložbam prijaznega okolja. Sedanja prizadevanja za oblikovanje taksonomije EU za zeleno financiranje so pomemben korak.

1.17 Vendar pa je EESO trdno prepričan, da se lahko le s **političnim in socialnim kompromisom**, ki temelji na skupni sistemski viziji z jasnimi in preverljivimi kratko- in dolgoročnimi vmesnimi cilji, zagotovi sprejemanje tako ogromnih finančnih obveznosti zasebnih vlagateljev ter tako velikih javnih naložb, ki jih financira evropski davkoplačevalec.

2. Medsektorski izzivi

2.1 Cilji trajnostnega razvoja so poziv vsem državam k ukrepanju za boljšo in bolj trajnostno prihodnost za vse. Obravnavajo globalne izzive, s katerimi se soočamo, med drugimi povezane z gospodarsko rastjo, blaginjo, revščino, neenakostmi, podnebnimi spremembami, zaposlitvenimi možnostmi, mirom in pravico. Cilji trajnostnega razvoja so tudi nujen poziv k preusmeritvi sveta na bolj trajnostno pot. Digitalizacija je s temi cilji tesno povezana, saj omogoča njihovo uresničevanje s krepitvijo industrije, inovacij, infrastrukture ter družbe kot celote. Obstajajo jasni dokazi, da digitalizacija pozitivno vpliva na doseganje mnogih ciljev trajnostnega razvoja.

2.2 EESO meni, da mora biti Evropa odprta za razvoj in uvajanje novih oblik poslovnih modelov, ki temeljijo na digitalnih platformah, pod pogojem, da se spoštujejo preglednost in socialne klavzule.

2.3 Čeprav ima vse več ljudi dostop do digitalnih tehnologij, pa digitalni razkorak pri njihovi uporabi ni odpravljen, saj nekateri do njih nimajo dostopa, nekateri pa so manj zmožni od drugih, da digitalne spremembe izkoristijo za boljše življenje.

2.4 Digitalna preobrazba evropskega gospodarstva terja nove spretnosti in znanja na vseh ravneh. V mnogih državah članicah ni povezav med ponudniki izobraževanja in industrijo, čeprav je ravno pri tem razvoju potrebno okrepljeno sodelovanje, da se preprečijo vrzeli v znanju in spretnostih ter neskladja na tem področju. Nenehno izobraževanje, usposabljanje in vseživljenjsko učenje so ključni za prilagajanje na delovna mesta, ki se spreminjajo, in za spodbujanje poklicnega razvoja. Izobraževanje in usposabljanje, tudi v okviru raziskovalnih projektov, je bistven način za spodbujanje talentov in zagotavljanje visoke usposobljenosti, ki so nujni za nadaljnjo konkurenčnost EU.

2.5 EESO še meni, da morajo EU in države članice podpreti delavce, ki jim zaradi digitalnega in energetskega prehoda grozi, da bodo izgubili svoje delovno mesto. Zato poziva Evropsko komisijo, Evropski parlament in Svet Evropske unije, naj zagotovijo, da sta Evropski socialni sklad in Evropski sklad za prilagoditev globalizaciji ustrezno oblikovana in financirana za obravnavo teh izzivov.

2.6 Prosti pretok podatkov je ključnega pomena. EESO zato poziva k učinkovitim rešitvam, s katerimi bi odpravili težave z dostopnostjo, interoperabilnostjo in prenosom podatkov, a hkrati poskrbeli za ustrezno varstvo podatkov in zasebnost. Za javna in zasebna podjetja morajo veljati enaki pogoji glede vzajemne izmenjave podatkov in povračila stroškov.

2.7 EESO poziva Evropsko komisijo, naj pri dostopu do podatkov zagotovi pošteno konkurenco in izbiro potrošnikov. V avtomobilski industriji bo pravičen dostop do podatkov v vozilu ključen za zagotovitev, da imajo potrošniki na voljo konkurenčne, ustrezne in inovativne storitve mobilnosti. EESO Evropski komisiji priporoča, naj pripravi smernice za uporabo Splošne uredbe o varstvu podatkov in pravil o zasebnosti pri povezanih in avtomatiziranih vozilih. Podobni izzivi se lahko pojavijo tudi na področju javnega prevoza v povezavi z „mobilnostjo kot storitvijo“ (*Mobility-as-a-Service – MaaS*).

2.8 EESO tudi poziva Evropsko komisijo, naj revidira pravila o odgovornosti in zavarovanju za izdelke ter jih prilagodi razmeram, ko bo odločitve vse pogostejše sprejemala programska oprema. Načela „vgrajene“ (*security by design*) in „privzete varnosti“ (*security by default*) bi bilo treba sistematično uporabljati, da se poveča zaupanje v tovrstne tehnologije.

2.9 Kibernetska varnost je izredno pomembna za zagotovitev varnega prehoda. Izzive, s katerimi se pri tem soočajo ključni sektorji na ravni EU, je treba obsežno obravnavati in v ta namen okrepiti vlogo Agencije Evropske unije za kibernetsko varnost, da se zmanjša tveganje šibkih členov v vse bolj povezanih evropskih omrežjih. EESO zlasti pozdravlja delo Evropske mreže operaterjev prenosnih sistemov za električno energijo (ENTSO-E) na tem področju.

2.10 Senzorji in vse več pametnih števec ustvarjajo ogromne količine podatkov, ki jih morajo ustrezni akterji varno in pregledno obdelati ter zagotoviti dostop do njih, pri tem pa ščititi svoboščine posameznika. EESO poudarja, da imajo pametne tehnologije sicer precejšen potencial, vendar so tudi preizkušnja za mnoga uveljavljena načela varstva potrošnikov, kot so zasebnost, odgovornost in varnost, ter za prizadevanja za odpravo energijske revščine. Glede podatkov morajo regulativni organi najti pristop, pri katerem imajo potrošniki vedno dostop do podatkov, ki jih ustvarjajo, in jih lahko nadzorujejo. Takšen pristop mora tudi spodbujati konkurenco in razvijanje inovativnih storitev.

2.11 Umetna inteligenca bo kmalu preoblikovala vse sektorje in prinaša mnoge izzive: zagotoviti je treba na primer preglednost samodejnega odločanja ter preprečiti diskriminacijo potrošnikov.

2.12 Poleg tega potrošniki potrebujejo dostop do enostavnih in standardiziranih izdelkov, zlasti tisti, ki niso strokovnjaki, starejši in vsi tisti, ki so se znašli v težkem položaju.

3. **Promet**

3.1 Delež prometnega sektorja na enotnem trgu EU znaša 6,3 % BDP EU. V prometu je neposredno zaposlenih približno 13 milijonov ljudi, kar je več kot 7 % vseh delovnih mest v EU, vključno s približno 2,3 milijona ljudi v avtomobilski industriji.

3.1.1 Promet močno prispeva k uresničevanju več ciljev trajnostnega razvoja na področju gospodarskega razvoja, industrije, MSP, trgovine in naložb. Toda sooča se tudi s težavami pri doseganju teh ciljev, pa tudi ciljev Pariškega sporazuma ^(?).

3.1.2 Pri oblikovanju prometne politike se je treba osredotočiti na dokončanje pravičnega, učinkovitega in popolnoma digitaliziranega enotnega trga, ki bo vsem prinašal otipljive koristi. Danes je enotni trg še vedno skrpanka, tudi z vidika mednarodne konkurence. Prometni sektor je pomemben tudi kot eno glavnih gonil delovanja enotnega trga na splošno.

^(?) UL C 367, 10.10.2018, str. 9.

3.1.3 Kljub nedavno predlaganim spremembam cestnoprometnih predpisov v cestnem prometu še ni bilo vzpostavljeno primerno ravnovesje med liberalizacijo in socialnimi klavzulami za voznike, ki bi veljale v celotni EU ⁽³⁾. Kot glavna problema v cestnem prometu sta danes priznana nezadostno izvrševanje ter pomanjkanje približno 20 % voznikov.

3.1.4 Železniški tovorni promet v EU, ki je bil leta 2007 liberaliziran, še ni interoperabilen, čeprav 50 % tega prometa poteka preko meja. Zadovoljstvo potnikov bi bilo treba še povečati. Uvajanje evropskega sistema za upravljanje železniškega prometa (ERTMS) bi moralo biti glaven element strategije EU za digitalizacijo železniškega prometa, da bodo prednosti tega sistema vidne v praksi (npr. tehnična in operativna uskladitev, večja zmogljivost omrežja, večja zanesljivost, nižji stroški vzdrževanja, avtomatizirani vlaki ipd.).

3.1.5 Trgi v letalstvu delujejo učinkoviteje. Po liberalizaciji so se letalske prevoznine znižale za faktor deset, letalskih prog je sedemkrat več, stroški infrastrukture in storitev pa so se podvojili. V zvezi z različnimi oblikami zaposlitve letalskih posadk še vedno obstaja veliko težav in negotovosti, ki so včasih povezane s kršitvami veljavnega prava ali izogibanjem pravu. Za večjo učinkovitost bi bilo treba v celoti uresničiti enotno evropsko nebo; s tem bi zagotovili več direktnih letov, zmanjšali čas potovanja in dosegli približno 10-odstotno zmanjšanje emisij CO₂. Svet bi moral nehati blokirati ta projekt. EESO poziva k hitremu sprejetju revidirane uredbe o pravicah potnikov v zračnem prometu v Svetu, saj so za bistveno zmanjšanje sodnih postopkov potrebne obsežne pojasnitve.

3.1.6 Pred kratkim sprejeta uredba o pristaniških storitvah in uporaba določb uredbe o splošnih skupinskih izjemah za pristanišča sta slednjim in njihovim zainteresiranim stranem končno zagotovila trden in hkrati prožen zakonodajni okvir.

3.2 **Razogljčenje in ničelne emisije**

3.2.1 Prometni sektor je še vedno odvisen od nafte, saj z njo pokriva 94 % svojih potreb po energiji; v cestnem prometu ta delež znaša približno 73 %. Promet je edina panoga EU, v kateri so se emisije CO₂ od leta 1990 povečale.

3.2.2 Evropska komisija je leta 2018 predstavila svojo vizijo podnebno nevtralne prihodnosti do leta 2050. Po njenih besedah je za bistveno zmanjšanje emisij potreben celostni sistemski pristop. Ta obsega spodbujanje: (i) splošne učinkovitosti vozil ter vozil in infrastrukture z nizkimi emisijami in brez njih, (ii) prehoda na alternativna, ogljično nevtralna goriva v prometu do leta 2050 ter (iii) večje učinkovitosti prometnega sistema z optimalnim izkoriščanjem digitalnih tehnologij, pametnim določanjem cen, nadaljnjo krepitvijo večmodalnega povezovanja ter prehodom na bolj trajnostne načine prevoza. V ta namen so potrebni zadostno financiranje preoblikovanja in širitve javnega prometnega omrežja na podeželju in v mestih. Toda prehod na okolju prijaznejše gospodarstvo je težak in boleč korak ⁽⁴⁾.

3.2.3 Za 100-odstotno zmanjšanje emisij CO₂ v prometu do leta 2050 bo po ocenah potrebnih za približno 800 milijard EUR naložb letno, ki se bodo večinoma financirale iz zasebnega sektorja ⁽⁵⁾. Za podporo takšnih naložb je potreben močan zakonodajni okvir za trajnostne finance.

3.2.4 Glede tehnološko nevtralnega pristopa želi EESO poudariti, da tudi druge pogonske tehnologije, ne le električna, kot so vodik ali popolnoma nefosilna tekoča goriva, npr. HVO100, mnogo obetajo na področju čiste mobilnosti ⁽⁶⁾. Prehod na javni prevoz je torej tudi aktiven način varstva podnebja. Proizvodnja električnih baterij bo eden od dejavnikov energetske neodvisnosti.

3.2.5 EESO se strinja, da bilo treba uresničevanje cilja za pomorski promet, ki ga je določila Mednarodna pomorska organizacija (IMO), priznati kot najpomembnejšo prednostno nalogo sektorja, pri čemer je leto 2023 prelomnica za uvajanje ukrepov za zmanjšanje emisij in opredelitev smernic glede prihodnjih goriv.

3.2.6 Naložbe v čisto infrastrukturo z uporabo alternativnih goriv za vse vrste prometa so časovno in stroškovno intenzivne, zato bi jih morale spremljati ustrezne spodbude za uporabo načrtovane infrastrukture, pri čemer bi bilo treba preko odprtih platform najprej posredovati vse informacije, ki jih uporabniki potrebujejo.

⁽³⁾ UL C 81, 2.3.2018, str. 195.

⁽⁴⁾ Evropski sistem za strateško in politično analizo (ESPAS): *Challenges and choices for Europe (Izzivi in možnosti za Evropo)*, april 2019.

⁽⁵⁾ COM(2018) 773 final.

⁽⁶⁾ UL C 345, 13.10.2017, str. 52, UL C 262, 25.7.2018, str. 75.

3.3 **Nobenh smrtnih žrtev v prometu, avtonomna vožnja in mobilnost kot storitev**

3.3.1 95 % vseh prometnih nesreč na evropskih cestah, v katerih je leta 2017 izgubilo življenje več kot 25300 ljudi, 1,2 milijona pa jih je bilo ranjenih, je bilo posledica človeške napake. Stroški nesreč znašajo 120 milijard EUR letno.

3.3.2 **Digitalizacija** in avtomatizacija bosta po vsej verjetnosti radikalno spremenili tehnologijo kopenskega prometa: EESO ugotavlja, da bi lahko ta nova tehnologija prispevala k izboljšanju učinkovitosti prometnega trga, hkrati pa pomagala zagotavljati analitične podatke za pomoč pri nadzoru in izvrševanju veljavne zakonodaje ter za varstvo človekovih in socialnih pravic.

3.3.3 Digitalizacija bo prav tako ključnega pomena za razvoj novih tržnih modelov, vključno z različnimi vrstami platform in **sodelovalnim gospodarstvom**, ki še zdaleč ni popolnoma razvito in verjetno ne bo pokrivalo podeželskih območij brez javnega prevoza. EESO poziva Evropsko komisijo, naj zagotovi varnost skupnega prevoza; začne lahko z električni skuterji.

3.3.4 Z uvajanjem **avtomatizirane vožnje** bi se moralo bistveno znižati število smrtnih žrtev oziroma jih sploh ne bi smelo več biti. Vendar EESO meni, da bodo avtomobili brez voznika sprejeti le, če bodo zagotavljali enako raven varnosti kot drugi sistemi potniškega prometa, kot so vlaki ali velika letala. Izpostavlja problematična področja, ki bi bila lahko razlog za neodobranje javnosti: 1) dodatni stroški, 2) vse bolj zapletena vožnja avtomobila (⁷), 3) dolgo obdobje „mešanega prometa“ (avtomatizirana in ročno vodena vozila), v katerem bi se lahko povečalo število nesreč, zmogljivost cest pa zmanjšala, 4) pomisleki glede varnosti in kibernetске varnosti ter 5) pravna negotovost glede odgovornosti v primeru nesreč.

3.3.5 Po mnenju EESO bi bilo treba v zvezi s prometom brez smrtnih žrtev analizirati še naslednje: nujno „je treba uskladiti [...] nacionalne cestnoprometne predpise in kazni“; „nova varna vozila [morajo biti] cenovno dostopna potrošnikom in podjetjem“; „samo človek kot tak [lahko] sprejema etične odločitve, stroji“ [...] pa mu lahko le pomagajo, ne morejo pa ga nadomestiti“; „zavarovalnice [bi morale] z znižanjem premij spodbujati nakup varnejših vozil“; „v morebitni novi uredbi o dostopu do podatkov o vozilih [je treba] upoštevati načelo varnosti na prvem mestu“.

3.3.6 Rešitve povezane in avtomatizirane mobilnosti vseh načinov prevoza, vključno z javnim prevozom, so pomembno inovacijsko področje, na katerem lahko EU prevzame vodilno svetovno vlogo, kar pa je mogoče doseči le s sodelovanjem na podlagi javnih in zasebnih prizadevanj ter naložb.

3.3.7 „Mobilnost kot storitev“ pomeni odmik od zasebnih načinov prevoza in premik k javnemu prevozu ter rešitvam mobilnosti, ki se porabljajo kot storitve (⁸). Temelji na zasnovi, da je treba potnikom ponuditi rešitve mobilnosti, prilagojene njihovim potovalnim potrebam. V okviru „mobilnosti kot storitve“ se celotni prometni sistem obravnava kot enota. Mobilnost na zahtevo (*on-demand mobility*) lahko pomaga izboljšati dostop do mobilnosti za državljane, ki živijo na oddaljenih območjih ali se soočajo s težavami na tem področju (na primer starejši in/ali invalidi).

3.4 **Naložbe**

3.4.1 EESO ugotavlja, da današnja prometna infrastruktura na mnogih območjih v Evropi ne izpolnjuje svoje naloge. Ker bo povpraševanje po prometnih storitvah po pričakovanjih nenehno naraščalo, so potrebne precejšnje javne in zasebne naložbe za njeno izgradnjo in izboljšanje.

3.4.2 Pravočasno **dokončanje omrežja TEN-T** z optimiziranim geografskim pokritjem mora biti absolutna prednostna naloga: jedrno omrežje TEN-T je treba dokončati do leta 2030, celotno omrežje pa do leta 2050 ali še prej. Samo za dokončanje jedrnega omrežja so potrebne naložbe v višini približno 500 milijard EUR, če odpornosti in nadgradnje sedanje infrastrukture sploh ne omenjamo. Teh naložb ni mogoče financirati le z nepovratnimi sredstvi iz Instrumenta za povezovanje Evrope ali z instrumenti EU, države članice pa po vsej verjetnosti nimajo dovolj virov. Tveganje za precejšnje zamude je veliko.

(⁷) UL C 440, 6.12.2018, str. 191.

(⁸) UL C 345, 13.10.2017, str. 52.

3.4.3 V naložbeni politiki EU za prometni sektor bodo tudi v prihodnje pomembna nepovratna sredstva, zlasti v primerih, ko je tržne naložbe težje izvesti. Vendar pa sta kombiniranje nepovratnih sredstev z drugimi viri financiranja, kot so posojila Evropske investicijske banke ali zasebnega sektorja, ter mobilizacija javnih in zasebnih vlagateljev, tudi na podlagi sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem, ključni dodatni orodji.

3.4.4 EESO poleg tega „poziva k naložbam v tehnologijo in infrastrukturo, ki bosta osnova za vzpostavitev digitalnega prometa, zlasti v sisteme za upravljanja in nadzor prometa“: SESAR, ERTMS in C-ITS. „Poleg tega je treba na jedrnem omrežju TEN-T zagotoviti povezanost 5G. Pri instrumentih financiranja EU, kot so Instrument za povezovanje Evrope“ ter programa InvestEU in „Obzorje 2020, bi morale biti te dejavnosti prednostno obravnavane“⁽⁹⁾.

3.4.5 „EESO meni, da bi [...] **sistem cestninjenja**, v skladu z načelom, „uporabnik plača“ in „onesnaževalec plača“, imel pozitiven učinek, če bi se prihodki namensko porabili.“⁽¹⁰⁾

4. Energija

4.1 Enotni trg energije

4.1.1 Energetski sektor v EU je leta 2016 ustvaril za 1881 milijard EUR prometa, v njem pa je bilo neposredno zaposlenih približno 1630000 delavcev.

4.1.2 Vsi Evropejci bi morali imeti dostop do varne, trajnostne in cenovno sprejemljive energije, kar je glavni cilj energetske unije. EESO izraža obžalovanje, ker se cene energije v državah članicah močno razlikujejo, kar kaže na veliko pomanjkljivost **enotnega energetskega trga**, in pričakuje, da se bodo cene, razen davkov, z uresničevanjem energetske unije EU in enotnega digitalnega trga približale.

Digitalizacija energetskega sektorja, usmerjena v človeka, je ključna za EU, saj lahko omogoči, da bodo potrošniki energije in proizvajalci-odjemalci v središču pozornosti, ter pomaga na novo zasnovati energetske trge.

4.2 Digitalizacija in nove tehnologije

4.2.1 Digitalizacija v okviru Evropskega strateškega načrta za energetsko tehnologijo (načrt SET) dobaviteljem prinaša nove priložnosti z optimizacijo njihovih pomembnih sredstev, povezovanjem energije iz obnovljivih – spremenljivih in decentraliziranih – virov energije ter zmanjšanjem operativnih stroškov. Hkrati bi morala povečati energetsko učinkovitost in uporabo mehanizmov prožnega povpraševanja, s tem pa zmanjšati stroške energije v gospodinjstvih in podjetjih ter tako vsem prinašati koristi. EESO poziva Evropsko komisijo, naj oceni dosežene rezultate in naj, če je potrebno, sprejme nadaljnje ukrepe.

4.3 Pametna energetska omrežja in obnovljivi viri energije

4.3.1 Ocene kažejo, da je danes mogoče energijo iz nekaterih obnovljivih virov proizvajati že skoraj po tržnih cenah.

4.3.2 Rešitve, ki temeljijo na decentraliziranih virih energije, in pametne krmilne naprave postajajo vse cenejše. Pametna omrežja so ključen element tega nastajajočega sistema in bodo z digitalizacijo pomagala povezati nova energetska okolja. Pametni energetski sistemi prihodnosti se ne bodo razvijali ločeno, temveč bodo digitalno in fizično povezovali različne vrste energetskih in prometnih omrežij, kar bo prinašalo vse več priložnosti. Spremembe bodo verjetno najprej vidne v elektroenergetskem sektorju. Digitalizacija bo omogočila močnejše povezave s sektorjem ogrevanja in hlajenja, zlasti na področju stavb in mobilnosti, ter spodbudila večjo udeležbo akterjev v lokalnih, regionalnih in evropskih vrednostnih verigah, saj bodo lokalne skupnosti in proizvajalci-odjemalci sodelovali v okviru energetskih skupnosti ter pri trgovanju z energijo. Poleg tega bo digitalizacija spodbudila evropsko inovativnost in podjetništvo.

4.3.3 V okviru programa Obzorje 2020 se financira vrsta predstavitvenih projektov na področjih distribucijskih in prenosnih omrežij, decentraliziranih in velikih zmogljivosti shranjevanja, obnovljivih virov energije ter ogrevanja in hlajenja, ki zajemajo tehnologije za potrošnika, omrežne tehnologije, sistemske storitve za trg, shranjevanje energije, črpalne hidroelektrarne, baterije, vetrne turbine, fotovoltaične naprave, sončno in toplotno energijo, bioplin ter mikroproizvodnjo. EESO pozdravlja oblikovanje sklada za inovacije, ki bo zagotovil večjo podporo za predstavitvene projekte.

⁽⁹⁾ UL C 345, 13.10.2017, str. 52.

⁽¹⁰⁾ UL C 81, 2.3.2018, str. 195.

4.3.4 EESO poziva EU, naj stori več za odpravo energijske revščine. Sprejeti je treba konkretne ukrepe za lažjo temeljito obnovo stavb. Kjer je to smiselno, bi bilo treba namestiti sončne panele za pomoč ljudem, ki jim grozi energijska revščina ali se z njo že spopadajo; EU ne bi smela pozabiti, da si revni prebivalci takšnih ukrepov ne morejo privoščiti.

4.3.5 EESO podpira delo platforme za premogovniške regije v tranziciji. Energetski prehod dejansko prizadene nekatere regije bolj od drugih, zlasti tiste, za katere so značilni pridobivanje fosilnih goriv ter proizvodnja energije iz fosilnih goriv in energetsko intenzivna proizvodnja. Zato bo treba strukturne spremembe v premogovnih in ogljično intenzivnih regijah ter sektorjih skrbno spremljati in učinkovito upravljati, da se zagotovi pravičen in socialno sprejemljiv prehod, pri katerem noben delavec in nobena regija ne bosta zapostavljena.

4.3.6 Energetsko intenzivne industrijske panoge neposredno zaposlujejo več kot 6 milijonov ljudi v Evropi in so temelj za številne vrednostne verige, vključno s sistemi čiste energije. Proizvedejo od 60 do 80 % vseh industrijskih emisij. Njihovo razogljičenje je ogromen izziv, ki bo zahteval tako tehnološke kot netehnološke inovacije (npr. nove poslovne modele).

4.4 **Naložbe v energijo**

4.4.1 Pogoj za krepitev evropskega trga energije, spodbujanje lažjega energetskega prehoda in zagotavljanje varnega delovanja sistemov so primerna, dobro razvita in stroškovno učinkovita prenosna omrežja v Evropi.

4.4.2 Inovacije, kot so postopki „iz elektrike v plin“ (*power-to-gas*) za napajanje omrežja ali vodik, lahko – ob učinkoviti podpori – prinesejo otipljive rezultate in postanejo ekonomsko uspešne.

4.4.3 Za 100-odstotno zmanjšanje emisij CO₂⁽¹⁾ bi bilo v energetskem sektorju v obdobju 2031–2050 vsako leto v povprečju potrebnih za 547 milijard EUR naložb (2,8 % BDP) v primerjavi z izhodiščnim scenarijem, po katerem bi bilo potrebnih 377 milijard EUR (1,9 % BDP). To pa so zelo visoki zneski, celo za razvito gospodarstvo.

5. **Storitve splošnega pomena**

5.1 Glavno načelo pri zagotavljanju storitev splošnega pomena – gonilne sile trajnostne evropske rasti – je pristop, po katerem so v ospredju ljudje. V skladu z 20., ključnim načelom evropskega stebra socialnih pravic z naslovom Dostop do osnovnih storitev ima „[v]sakdo [...] pravico dostopa do kakovostnih osnovnih storitev, vključno z vodo, sanitarijami, energijo, prevozom, finančnimi storitvami in digitalnimi komunikacijami.“ Za uresničitev tega načela so potrebni specifični ukrepi za trajnostni razvoj in kohezijo.

5.2 **Državlani in podjetja zahtevajo bolj odprto, preglednejše, odgovornejše in učinkovitejše** upravljanje. Računalništvo v oblaku omogoča ekonomijo obsega in agilnost, s tem pa pomaga pri prehodu na e-upravo, e-zdravje, e-javno naročanje in izdajanje elektronskih računov, kar nadalje omogoča izmenjavo informacij med organi ter lažjo interakcijo med državljani in podjetji.

5.3 Popolna digitalizacija storitev splošnega pomena prinaša tveganje, da bodo starejši ali digitalno nepismeni potrošniki iz njih izključeni. Zato bi bilo treba ohraniti nekaj konvencionalnih elementov ponudbe tovrstnih storitev.

5.4 EESO priporoča, da se v evropski semester vključijo določbe o odgovornosti in preglednosti pri razporejanju storitev splošnega pomena v državah članicah, pa tudi o dostopu do teh storitev in njihovem pravilnem delovanju.

5.5 Številni državljani v Evropski uniji se v različnem obsegu spopadajo z resnimi ekonomskimi težavami pri dostopanju do osnovnih storitev, med drugim do stanovanj, elektronskih komunikacij, prevoza, vode, zdravstvene oskrbe in socialnih storitev.

5.6 Razlogi za premajhen dostop do storitev splošnega pomena so različni: lahko so ekonomski, geografski, socialni (neenaka obravnava) in fizični (invalidnost), ali pa storitve niso prilagojene potrebam in/ali tehničnemu napredku (neustreznost/nezadovoljiva raven kakovosti in/ali varnosti). Digitalne tehnologije lahko pomagajo premostiti nekatere od teh težav.

(¹) COM(2018) 773 final.

5.7 V primeru zdravstvenih storitev lahko digitalizacija izboljša preprečevanje bolezni, diagnoze in zdravljenje. Orodja, kot so elektronski zdravstveni zapis, lahko potrošnikom omogočijo stalen dostop do njihove anamneze in receptov za zdravila. Mobilne zdravstvene aplikacije in spletni posveti z zdravnikom lahko paciente in potrošnike odlično podprejo v njihovih prizadevanjih za ohranjanje zdravja in preprečevanje bolezni, zlasti tiste, ki živijo na oddaljenih območjih. Kljub temu pa produkti in storitve digitalnega zdravja prinašajo resna tveganja z vidika zasebnosti, varnosti in zaščite pacientov, saj lahko pride do pogostejših kršitev v zvezi z osebno zdravstveno dokumentacijo in podatki pacientov, ki so shranjeni v zdravstvenih ustanovah. EU bi morala razviti obsežen regulativen okvir za zagotovitev usklajenega pristopa.

5.8 Glede na naraščajočo uporabo storitev in produktov digitalnega zdravja, tudi v čezmejnem okolju, je ključnega pomena v vsej EU uskladiti pristop glede odgovornosti zanje. Za učinkovito zaščito potrošnikov EU je treba uvesti zakonodajne ukrepe, kot sta močan tržni nadzor in izvrševanje zakonov, ter učinkovite odškodninske instrumente za produkte in storitve digitalnega zdravja.

5.9 EESO poziva Evropsko komisijo, naj oblikuje primeren okvir za izmenjavo zdravstvenih podatkov državljanov EU med zdravstvenimi sistemi držav članic za namene raziskav in inovacij, ki jih izvajajo institucije in podjetja v EU. Izmenjava mora potekati v skladu s Splošno uredbo o varstvu podatkov, tj. na podlagi strogih zahtev glede zasebnosti in anonimnosti.

5.10 Storitve splošnega pomena bi morale biti digitalizirane, vendar bi morali dobavitelji še vedno ponujati druge možnosti za tiste, ki ne želijo ali ne morejo imeti internetne povezave.

5.11 Storitve splošnega pomena v javnem prevozu so ključne za boljšo kakovost življenja in uresničitev temeljnih ciljev EU. Javni organi pri izvajanju, dodeljevanju in organizaciji teh storitev potrebujejo veliko manevrskega prostora.

6. 5G

6.1 *Uvajanje omrežja 5G na enotnem trgu*

6.1.1 Javni organi so začeli sprejemati ukrepe za lažjo uvedbo tehnologije 5G na enotnem trgu in že dodeljujejo frekvence 5G. Evropski operaterji mobilne telefonije bi se morali v prihodnjih mesecih pripraviti na uvajanje in izvajanje preskusov pod realnimi pogoji, saj se pričakuje, da bodo prvi pametni telefoni in terminalska oprema s podporo za 5G na voljo v prvi polovici leta 2019. Toda do začetka decembra 2018 je le dvanajst držav članic zaključilo ali začelo vsaj eno dražbo za dodelitev frekvenc.

6.1.2 Na mednarodni ravni vse države tekmujejo, da bi bile med prvimi pri uvedbi 5G na vsem svojem ozemlju, tudi EU. Med petimi največjimi ponudniki infrastrukture sta dva iz Evrope, dva iz Kitajske in eden iz Koreje. Med tistimi, ki so najprej začeli proizvajati naprave in čipe za 5G, ni nobenega večjega evropskega podjetja.

6.1.3 EESO svari, da bo konkurenčnost evropskih industrijskih panog, kot so promet, avtomobilska industrija, energija, kemična in farmacevtska industrija, proizvodnja, vključno z MSP, ter finančni sektor, v katerih je Evropa vodilna, odvisna od zmožnosti za vključevanje in uporabo storitev 5G.

6.1.4 EESO se zaveda, da znanstveniki opozarjajo pred morebitnimi nevarnostmi elektromagnetnega sevanja, ki ga povzroča tehnologija 5G, za zdravje ljudi in okolje, zlasti ko gre za zelo močne radiofrekvenčne signale z veliko močjo prehajanja v stavbe in druge zaprte prostore. EESO poziva Komisijo, naj poskrbi za presojo biološkega vpliva sevanja, ki ga povzroča tehnologija 5G, in presojo tveganja motenj drugih frekvenčnih območij.

6.2 *Naložbene potrebe za tehnologijo 5G*

6.2.1 Za razvoj omrežja 5G v Evropi morajo tržni akterji v naslednjih 5 letih po ocenah vložiti od 60 do 100 milijard EUR letno, da bi vsem glavnim evropskim družbenim in gospodarskim akterjem zagotovili gigabitno povezljivost. Za naložbe v povezljivost na podeželju je potrebnih še 127 milijard EUR.

6.2.2 Tehnologija 5G bo spodbudila preoblikovanje mobilne in internetne tehnologije v tehnologijo za splošno rabo, kar bo vplivalo na produktivnost in gospodarske dejavnosti v najrazličnejših industrijskih panogah, saj bodo upravljale z večjim številom naprav in večjimi količinami podatkov, to pa bo omogočalo množično uporabo interneta stvari ter razvoj ključnih storitev (*Mission Critical Services*).

7. Posebne ugotovitve

7.1 EESO poziva institucije EU, naj namenijo veliko pozornost naslednjim izzivom, ki jih je Odbor že obravnaval in jih bo obravnaval tudi v prihodnosti, saj gre za pomembna vprašanja, ki jih je treba preučiti v okviru tega mnenja:

- internalizacija vseh eksternih stroškov s pozitivnimi in negativnimi spodbudami ⁽¹²⁾,
- direktiva o obdavčitvi energije ob upoštevanju emisij CO₂, NO_x in SO_x ⁽¹³⁾,
- sistem decentraliziranih energetskega rešitev ⁽¹⁴⁾,
- stabilnost trga za trgovanje z emisijami v naslednjem obdobju trgovanja (leta 2021) in ukrepi v obdobju po letu 2020 ⁽¹⁵⁾,
- digitalna platforma za izmenjavo informacij o omrežjih za upravljanje pretoka električne energije ⁽¹⁶⁾,
- upravljanje masovnih podatkov o energiji ⁽¹⁷⁾,
- socialni in gospodarski izzivi, povezani s postopnim opuščanjem premoga ⁽¹⁸⁾,
- cenejši, majhni modularni jedrski reaktorji (50–300 MW), ki jih je lažje namestiti, pri čemer je treba upoštevati standarde EU ⁽¹⁹⁾,
- visokonapetostna omrežja na dolge razdalje, ki povezujejo celine: evro-azijska perspektiva ⁽²⁰⁾,
- zanesljivost oskrbe in zaščita naložb ⁽²¹⁾,
- energijska učinkovitost ⁽²²⁾,
- predhodno certificiranje izdelkov ⁽²³⁾,
- pravila za računalništvo v oblaku ⁽²⁴⁾,
- proizvodne platforme EU ⁽²⁵⁾,

⁽¹²⁾ UL C 190, 5.6.2019, str. 24; UL C 110, 22.3.2019, str. 33.

⁽¹³⁾ UL C 228, 5.7.2019, str. 37.

⁽¹⁴⁾ UL C 34, 2.2.2017, str. 44.

⁽¹⁵⁾ UL C 424, 26.11.2014, str. 46; UL C 288, 31.8.2017, str. 75.

⁽¹⁶⁾ UL C 34, 2.2.2017, str. 44; UL C 345, 13.10.2017, str. 52; UL C 262, 25.7.2018, str. 86.

⁽¹⁷⁾ The ethics of Big Data: Balancing economic benefits and ethical questions of Big Data in EU policy context (študija z naslovom Etika pri obdelavi masovnih podatkov: doseganje ravnovesja med gospodarskimi koristmi in etičnimi vprašanji pri obdelavi masovnih podatkov v okviru politik EU); UL C 242, 23.7.2015, str. 61.

⁽¹⁸⁾ UL C 303, 19.8.2016, str. 1.

⁽¹⁹⁾ UL C 237, 6.7.2018, str. 38; UL C 341, 21.11.2013, str. 92; UL C 110, 22.3.2019, str. 141.

⁽²⁰⁾ UL C 228, 5.7.2019, str. 95; UL C 143, 22.5.2012, str. 125.

⁽²¹⁾ UL C 143, 22.5.2012, str. 125; UL C 271, 19.9.2013, str. 153; UL C 424, 26.11.2014, str. 64; UL C 264, 20.7.2016, str. 117.

⁽²²⁾ UL C 191, 29.6.2012, str. 142.

⁽²³⁾ UL C 228, 5.7.2019, str. 74; UL C 75, 10.3.2017, str. 40; UL C 81, 2.3.2018, str. 176.

⁽²⁴⁾ UL C 487, 28.12.2016, str. 86.

⁽²⁵⁾ Informativno poročilo posvetovalne komisije Evropskega ekonomsko-socialnega odbora za spremembe v industriji z naslovom Spodbujanje postopnih inovacij na proizvodno intenzivnih področjih; UL C 332, 8.10.2015, str. 36; UL C 299, 4.10.2012, str. 12.

- telekomunikacijska in podatkovna omrežja ⁽²⁶⁾,
- varen in zaupanja vreden pretok podatkov ⁽²⁷⁾,
- lastništvo podatkov in podatkovne pravice ⁽²⁸⁾,
- shranjevanje podatkov v EU ⁽²⁹⁾.

V Bruslju, 17. julija 2019

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Luca JAHIER

⁽²⁶⁾ UL C 125, 21.4.2017, str. 74.

⁽²⁷⁾ UL C 440, 6.12.2018, str. 8; UL C 227, 28.6.2018, str. 86.

⁽²⁸⁾ UL C 288, 31.8.2017, str. 107; UL C 81, 2.3.2018, str. 209; UL C 237, 6.7.2018, str. 32.

⁽²⁹⁾ UL C 345, 13.10.2017, str. 52; UL C 227, 28.6.2018, str. 11.